การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

Higher Education Management for Students with Special Needs

ศิริวรรณ จันทร์แจ้ง I Siriwan Janjang

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Corresponding author email: siriwan.j@ubru.ac.th

(Received: 28 March 2024, Revised: 11 May 2024, Accepted: 13 May 2024)

บทคัดย่อ

จากพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาฉบับต่างๆ นโยบายจากรัฐบาลที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของคนพิการเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข การจัดการศึกษาสำหรับที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจึงเป็นภารกิจสำคัญของสถาบันการศึกษาที่ต้องตระหนักถึงความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีความแตกต่างไปจากนักศึกษาปกติทั่วไป เนื่องจากผู้เรียนมีความแตกต่างในสภาพร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการที่ต่างกัน บทความเรื่องการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของ การจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและตามความถนัดในแต่ละด้าน เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะและศักยภาพของนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถานศึกษาที่ต้องมีปรับการเรียนการสอนและ การวางแนวทางคุณภาพมาตรฐานในการจัดการศึกษา สื่อการเรียนการสอน องค์ประกอบการจัดสภาพแวดล้อมสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาและอุปสรรคจากความพิการที่มีผลต่อวิถีชีวิตของนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ร่วมทั้งปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ให้สอดครองกับบริบทของตนเองและตอบสนองต่อพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาแห่งชาติ เป็นการส่งเสริมการเท่าเทียมสิทธิความเป็นมนุษย์ ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างมีอิสระมีศักดิ์ศรีสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่เป็นภาระผู้อื่นและสามารถเป็นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา; ความต้องการจำเป็นพิเศษ; นักศึกษา

ABSTRACT

The management of education according to various enactments aims at developing the potential of persons with disabilities so that they can live happily in society like everyone else. Education management for those with special needs is therefore a crucial mission for educational institutions, which must be aware of the readiness for teaching and learning management, differing from that of regular students, as learners vary in physical condition, intellect, mentality, emotions, abilities, interests, and needs. Articles on education management for those with special needs aim to review the concept of the importance of education management to focus on directing learning management towards suitable directions and according to the abilities of each learner, aiming to help develop the competence and potential of learners to the fullest extent, relying on cooperation from all relevant parties, especially educational institutions that need to adapt teaching and learning methods and set quality standards for education management, teaching materials, environmental conditions, conveniences, problems, and obstacles from disabilities affecting the lifestyle of students, as well as factors facilitating education management for students and additional useful suggestions for teaching management to be adaptable to their own context and in response to the National Education Act, promoting human rights equality, promoting living independently with dignity, being self-reliant without burdening others, and contributing to the development of human resources for the country's future.

Keywords: Education management; special needs; Students with disabilities

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีความสำคัญที่มีผลต่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในด้านการศึกษา การให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่นักศึกษา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งไม่เพียงแต่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักศึกษา แต่ยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและการเติบโตทางสังคมต่อไป ในการการจัดการศึกษาของนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ จึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาการจัดแผนการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจงต่อความต้องการและความสามารถของนักศึกษา โดยใช้วิธีการ ใช้เครื่องมือและกระบวนการที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาในสถานการณ์ต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด นอกจากนี้ยังควรเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างเพื่อ ส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการสร้างชุมชนที่เชื่อมโยงส่งเสริมความเป็นสังคมร่วมกัน ส่งเสริมการยอมรับผู้อื่นและการมีความเท่าเทียมของ

บุคคล เปิดโอกาสด้านการศึกษาอย่างเสมอภาคเพราะหากมีการจัดการศึกษาที่ดีสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาจจะส่งผลกระทบที่ดีอย่างกว้างขวางต่อสังคมและเศรษฐกิจในอนาคต (ศิริวัฒน์ สุขทวีสุข, 2557)

บุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีความจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือสนับสนุน โดยเฉพาะด้านกิจกรรม การดำรงชีวิต เช่น งานบ้าน การเข้าสังคม การใช้เวลาว่าง และด้านอาชีพ นักศึกษาพิการหรือบุคคลที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ มีสิทธิและมีความเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปในการได้รับโอกาสทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติการการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ร่วมทั้งประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ซึ่งสถาบันการศึกษาทุกแห่งจะต้องเตรียมการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่นักศึกษาพิการกลุ่มที่จะเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยการจัดบุคคลากรเพื่อทำหน้าที่ประจำหน่วยบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการของมหาวิทยาลัย และจัดทำเป็นการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนักศึกษาพิการกลุ่มต่างๆ ตลอดถึงในกระบวนการขั้นตอนของการช่วยเหลือระหว่างการศึกษา เพื่อให้สามารถศึกษาได้จบตามหลักสูตร (กองส่งเสริมและพัฒนากำลังคน, 2566)

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551 มาตรา 5 (1) กล่าวว่า คนพิการมีสิทธิได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาและคนพิการมีสิทธิ์เลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้น (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551, 2551)

กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ พ.ศ.2542 เป็นปีการศึกษาของคนพิการและมีคำขวัญว่าคนพิการที่อยากเรียนต้องได้เรียนหลังจากนั้น นโยบายทางการศึกษาพิเศษมีวิวัฒนาการเรื่อยมา โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อการจัดการแบบเรียนร่วม (Mainstreaming education) สำหรับคนพิการในสถานศึกษาทั่วไป ต่อมาในปี พ.ศ. 2548 สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมและคุณภาพในการเข้ารับการศึกษา และช่วยเหลือให้ได้รับการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพเต็มศักยภาพและมีงานทำ โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ ด้านการศึกษาพิเศษ 4 ด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในมหาวิทยาลัยให้เป็นระบบและมีคุณภาพยิ่งขึ้น ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ พ.ศ. 2550 ออกมาแทนที่พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ซึ่งใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ทำให้สาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับการสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และมีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่เน้นย้ำนโยบายการจัดการเรียนร่วมที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การ

ทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล (ชนิศา อภิชาตบุตร, 2553) สำหรับการทำงานกับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกคนจะต้อง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความพิการหรือความบกพร่องประเภทต่างๆ ทั้งด้านความหมายและลักษณะเฉพาะบุคคล เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มบุคลเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป (กองส่งเสริมและพัฒนากำลังคน, 2566)

ความหมายของคนพิการ

"คนพิการ" ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 หมายถึงบุคคลที่มีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องในด้านอื่น ๆ ที่ทำให้มีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาหรือการช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป มุมมองทางสังคมหรือ Social model of disability ชี้ให้เห็นว่าความพิการไม่ได้มาจากความบกพร่องของบุคคลเองเพียงด้านเดียว แต่มาจากสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขต่างๆ ในสังคมซึ่งไม่ได้ถูกออกแบบเพื่อรองรับความแตกต่างของบุคคล ดังนั้น การแก้ปัญหาความพิการควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขทางสังคมให้เหมาะสมเพื่อให้ทุกคนสามารถมีสิทธิ์และโอกาสในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมได้อย่างเท่าเทียม (วัชรา ริ้วไพบูลย์ และคณะ, 2553)

ความหมายของนักศึกษาพิการ

"นักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ" หมายถึง นักศึกษาที่มีความพิการและมีความต้องการจำเป็นในการรับบริการทางการศึกษาหรือบริการอื่นใดระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา บุคคลเหล่านี้มีศักยภาพและความสามารถ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการการดูแลช่วยเหลือที่แตกต่างจากนักศึกษาทั่วไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความสามารถและข้อจำกัดที่เกิดจากความบกพร่องและความพิการ (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551, 2551)

ความหมายของนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายของประเทศอเมริกา คือ Individual with Disabilities Education Act: IDEA (2004) ระบุไว้ว่าบุคคลที่มีความบกพร่องพิการ 2 ประเด็น ได้แก่

1. ความหมายทั่วๆไป หมายถึงบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ทางการเห็น ทางการพูดและภาษา ทางอารมณ์ ทางร่างกาย มีภาวะออทิสซึม มีอาการบาดเจ็บทางสมอง บกพร่องทางสุขภาพอื่นๆ หรือบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะด้านที่ต้องการจัดการศึกษาและบริหารทางการศึกษาพิเศษ

2. บุคคลที่อายุ 3 ถึง 9 ปี ที่มีพัฒนาการล่าช้าในทักษะด้านต่างๆ หนึ่งด้าน หรือมากกว่าหนึ่งด้าน ดังต่อไปนี้ คือด้านร่างกาย วิชาการ การสื่อสาร สังคม อารมณ์ หรือการปรับตัวและปัญญาดังกล่าวต้องการการจัดการศึกษาและบริการทางการศึกษาพิเศษ

คนพิการในความหมายประเทศไทย หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านใดด้านหนึ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้ามีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป (พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551, 2551)

จากผลการรายงานสถานการณ์คนพิการในประเทศไทยของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ปี2565 พบผู้พิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการจำนวน 2,108,536 คน (ร้อยละ 3.19 ของประชากรทั้งประเทศ) *ข้อมูลประชากรประเทศไทยจากสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564 คนพิการ เพศชาย จำนวน 1,101,837 (ร้อยละ52.26) และเพศหญิง จำนวน 1,006,699 คน (ร้อยละ47.74) (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565)

สิทธิของคนพิการตามกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

สิทธิคนพิการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อม ได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้ มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิ หรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาสย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (จุฬาพัฒน์ ช่างเกตุ, 2560)

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (CRPD)

อนุสัญญาด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities: CRPD) ซึ่งมีความมุ่งประสงค์เพื่อส่งเสริม คุ้มครองและประกันให้คนพิการทั้งปวง ได้ อุปโภคสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และส่งเสริมการ เคารพในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด ซึ่ง

ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 และมี ผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 สิงหาคม 2551 โดยเนื้อหาในเรื่องของการส่งเสริมคุ้มครองและประกันให้ คนพิการทั้งปวง ได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงอย่างเต็มที่และเท่าเทียมกัน และ ส่งเสริมในศักดิ์ศรีที่มีมาแต่กำเนิด การขจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ การเข้าถึงและการ ใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การ ยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมาย ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การทำงาน การรักษาพยาบาล การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไปซึ่งถือว่าเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อคนพิการ (จุฬาพัฒน์ ช่างเกตุ, 2560)

ประเภทของความพิการทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 และประกาศหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2552 กำหนดประเภทของคนพิการออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552, 2552)

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น หมายถึง บุคคลที่สูญเสียการมองเห็นบางส่วนโดยสามารถที่จะมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้บ้าง กับการสูญเสียการมองเห็นโดยสิ้นเชิง คือ คนตาบอดที่ไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ ดังนั้นลักษณะบุคคลที่มี่ความบกพร่องทางการเห็นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การเห็นเลือนลาง (Low vision) หมายถึง การสูญเสียการเห็นที่ไม่รุนแรง ไม่สามารถอ่านหนังสือขนาดทั่วไปได้แต่สามารถอ่านหนังสือขนาดใหญ่กว่าปกติ และจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการขนายตัวอักษร (Hallahan & Kauffman. 2006) หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้วอยู่ในระดับ 6 ส่วน 18 ถึง 6 ส่วน 60 (6/18 ถึง 6/60 หน่วยวัดเป็นเมตร) หรือ 20 ส่วน 70 ถึง 20 ส่วน 200 (20/70 ถึง 20 /200 หน่วยวัดเป็นฟุต) (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2547)

2. ตาบอด (Blindness) เป็นความบกพร่องของการเห็นจนไม่สามารถใช้การเห็นประกอบภารกิจประจำวันด้านต่างๆ เหมือนคนทั่วไป จนต้องใช้การอ่านอักษรเบรลล์ หรือใช้วิธีการฟังเทปหรือหนังสือเสียง หากตรวจวัดความชัดของสายตาข้างดีเมื่อแก้ไขแล้ว อยู่ในระดับ 6 ส่วน 60 (6/60 หน่วยวัดเป็นเมตร) หรือ20 ส่วน 200 (20/200 หน่วยวัดเป็นฟุต) ลงมาจนบอดสนิท (หมายถึง คนตาบอดสามารถมองเห็นวัตถุได้ในระยะห่างน้อยกว่า 6 เมตร หรือ 20 ฟุต ในขณะที่คนทั่วไปสามารถมองเห็นวัตถุเดียวกันในระยะห่าง 60 เมตร

หรือ 200 ฟุต) หรือมีลานสายตาแคบกว่า20 องศา (หมายถึง สามารถมองเห็นได้กว้างน้อยกว่า 20 องศา) (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2547)

บุคคลที่มีบกพร่องทางการเห็นมีความจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จำเป็นจะต้องได้รับการฝึกทักษะดังนี้

1. ทักษะความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation and Mobility, O&M) หมายถึง ความสามารถและที่บุคคลที่จะรู้ว่าตนเองอยู่ที่ใดและสามารถเคลื่อนที่ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง หรือไปยังสถานที่ต่างๆ ได้อย่างอิสระและปลอดภัยโดยเฉพาะสถานศึกษาใหม่ การฝึกทักษะนี้ทำได้ โดยฝึกการสังเกตและการเคลื่อนไหวร่วมกับทักษะการใช้กล้ามเนื้อต่างๆ ฝึกการเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ และฝึกการใช้ไม้เท้าขาวเป็นต้น

2. ทักษะการช่วยเหลือตนเอง

3. ทักษะการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่และมัดเล็ก

4. ทักษะทางด้านภาษา ฝึกการเชื่อมโยงสิ่งที่พูดหรือได้ยิน กับสิ่งที่สัมผัส

5. ทักษะการเรียนรู้ ฝึกการใช้ประสาทสัมผัสที่เหลืออยู่คือ การสัมผัส การดมกลิ่น การฟัง การลิ้มรสสัมผัส

6. ทักษะการเรียนรู้อักษรเบรลล์เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ระดับสูงขึ้น

7. ทักษะการใช้อุปกรณ์อื่นๆ ที่จำเป็น เช่นไม้เท้าขาว แว่นขยาย กระดาน (Slate และดินสอ (Stylus) อักษรเบรลล์ เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ ลูกคิด เครื่องขยายภาพและตัวอักษร เป็นต้น (เกยูร วงศ์ก้อม, 2548)

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้แก่ บุคคลที่สูญเสียการได้ยินตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยจนถึงหูหนวก และผู้ที่สูญเสียสมรรถภาพทางการได้ยิน เนื่องจากอวัยวะทางการได้ยิน เช่น ประสาทหูเสื่อมหรือพิการ ทำให้ไม่ได้ยินเสียงต่างๆ หรือได้ยินไม่ชัดและสูญเสียการได้ยินระหว่าง 26 - 90 เดซิเบล ทำให้มีผลกระทบต่อการศึกษาของบุคคลนั้นๆ ลักษณะความบกพร่องทางการได้ยิน สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

1. หูตึง (Hard of hearing) หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เป็นผลจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับข้อมูลผ่านการได้ยิน เมื่อทำการวัดการได้ยิน ที่ความถี่ 500 1,000 และ 2000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังของเสียตั้งแต่ 40 จนถึง 90 เดซิเบล (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2553)

2. คนหูหนวก (Deafness) หมายถึง การที่บุคคลมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เป็นผลมาจากการมีความบกพร่องในการได้ยินจนไม่สามารถรับ

ข้อมูลผ่านการได้ยิน เมื่อทำการวัดการได้ยิน ที่ความถี่ 500 1,000 และ 2,000 เฮิรตซ์ ในหูข้างที่ได้ยินดีกว่าจะสูญเสียการได้ยินที่ความดังเสียงตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2553)

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความต้องการพิเศษทางการศึกษาดังนี้

1. เครื่องช่วยฟัง (Hearing aid) สำหรับคนหูตึงเพื่อช่วยขยายเสียงให้ดังขึ้น ปัจจุบันมีการพัฒนาเครื่องช่วยฟังและอุปกรณ์เสริมหลากหลายรูปแบบ
2. ฝึกการฟัง
3. ฝึกการพูดและการใช้ประสาทสัมผัสอื่นๆ
4. ฝึกการอ่านริมฝีปาก (Lib reading) ฝึกการสังเกตสีหน้า ท่าทางและการเคลื่อนไหวของคู่สนทนาเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายในการสื่อสารได้ดีขึ้น
5. ฝึกภาษามือไทย (Thai sing Language) และการสะกดนิ้วมือ (Finger spelling)
6. การสื่อสารแบบองค์รวม (Total communication) คือ การสื่อสารตั้งแต่สองวิธีขึ้นไปเพื่อให้ผู้ฟังเดาความหมายในการแสดงออกของผู้พูดได้ดีขึ้น นอกจากการใช้ภาษามือ การแสดงท่าทางประกอบแล้วอาจใช้วิธีอ่านริมฝีปาก การอ่าน การเขียนวิธีอื่นได้ (เกยูร วงศ์ก้อม, 2548)

3. บุคลลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ความบกพร่องทางสติปัญญาจัดเป็นความบกพร่องที่เกี่ยวกับพัฒนาการ (Developmental Disabilities) ประเภทหนึ่งโดยทำให้บุคคลมีความสามารถในการใช้สติปัญญาจำกัดหรือต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานและมีความบกพร่องในการปรับตัวตามพัฒนาการแต่ละขั้นทำให้เป็นอุปสรรคในการเรียน เกณฑ์ 4 ประเภทคือ

1. ระดับสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (70 - 75 หรือต่ำกว่านั่น) ตามการทดสอบระดับสติปัญญา (IQ test : Intelligence Quotient test)
2. มีความบกพร่องในการปรับตัวด้านทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตประจำวัน
3. ความบกพร่องเกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาการซึ่งจะปรากฏชัดเจนก่อนอายุ 18 ปี
4. ความบกพร่องเป็นอุปสรรคในการเรียน (Hallahan & Kauffman, 2006)

กระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่าบุคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้แก่ บุคคลที่มีความจำกัดอย่างชัดเจนในการปฏิบัติตน (Functioning) ในปัจจุบัน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ ความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญร่วมกับความจำกัดของทักษะการปรับตัวอีกอย่างน้อย 2 ทักษะ จาก 10 ทักษะ ได้แก่ การสื่อความหมาย การดูแลตนเอง การดำรงชีวิตภายในบ้าน ทักษะทางสังคม/ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน การรู้จักดูแลควบคุมตนเอง การนำความรู้มาใช้ในชีวิตประจำวัน การทำงาน การใช้เวลาว่าง การรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย ทั้งนี้ได้แสดงอาการดังกล่าวก่อนอายุ 18 ปี

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

1. ฝึกทักษะการเข้าใจมโนทัศน์ หรือ Concept (Conceptual skill)-การรับสารและการสื่อสาร กร อ่านและการเขียน การรับรู้ค่าเงิน การรับรู้ทิศทาง

2. ฝึกทักษะทางสังคม(Social skills)-การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ความรับผิดชอบ การเคารพในตนเอง การรับรู้กฎระเบียบ การเชื่องฟังคำสั่ง

3. ฝึกทักษะการดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน (Practical skill/daily living skills)- การทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร /ยา การเคลื่อนไหว การเข้าห้องน้ำ การประกอบอาหาร การใช้เงิน การเดินทาง การดูแลรักษาความสะอาดการดูแลความปลอกภัยของตนเอง (Hallahan & Kauffman. 2006)

4. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ

บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างการหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือการเคลื่อนไหว และบุคคลที่มีความบกพร่องทางสุขภาพ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552, 2552)

1. บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว ได้แก่ บุคคลที่มีอวัยวะไม่สมส่วนหรือขาดหายไป กระดูกหรือกล้ามเนื้อผิดปกติ มีอุปสรรคในการเคลื่อนไหว ความบกพร่องดังกล่าว อาจเกิดจากโรคระบบประสาท โรคของระบบกล้ามเนื้อและกระดูก การไม่สมประกอบมาแต่กำเนิด อุบัติเหตุและโรคติต่อ ทำให้มีปัญหาด้านการเคลื่อนไหว เช่น การเดิน การวิ่ง การขึ้นลงบันไดซึ่งอาจทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และการศึกษา เช่นไปโรงเรียนไม่สะดวกหรือไปโรงเรียนไม่ได้เขียนหนังสือไม่ได้

2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านสุขภาพ ได้แก่ บุคคลที่มีความเจ็บป่วยเรื้อรังหรือมีโรคประจำตัวซึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง และโรคที่มีผลให้มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลสุขภาพเป็นพิเศษ (Special health care) ส่งผลต่อความกระตือรือร้น สมาธิ และการเรียนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา (ดุสิตา ทินมาลา, 2553)

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ

1. กายอุปกรณ์เทียมและอุปกรณ์เสริม เช่น แขนขาเทียม เหล็กประกอบขา และ เครื่องดาม เป็นต้น
2. เครื่องช่วยการเคลื่อนไหว เช่น เก้าอี้ล้อเลื่อน ไม้ค้ำยัน เครื่องช่วยเดิน เป็นต้น
3. การจัดโต๊ะเรียนพิเศษ เช่น

- จัดให้ขาทั้งสองข้างมีส่วนรองรับทั้งหมด โดยจัดให้ข้อสะโพกและข้อขางอประมาณ องศา
- จัดให้เท้าทั้งสองข้างวางราบกับพื้นหรือที่วางเท้า
- จัดให้ความสูงของโต๊ะอยู่ที่ระดับข้อศอกงอประมาณ 90 องศา

- จัดให้แขนทั้ง 2 สองข้างวางอยู่บนโต๊ะ ข้อศอกงอเล็กน้อย
- จัดให้งานที่ทำอยู่ห่างจากลำตัวเท่ากับระยะความยาวของงแขนท่อนล่าง (ดุสิตา ทินมาลา, 2553)

5. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

ความบกพร่องทางการเรียนรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความผิดปกติในการทำงานของสมอง แสดงออกถึงความบกพร่องเกี่ยวกับกระบวนการทางจิตวิทยา ซึ่งทำให้มีปัญหาในการเรียนรู้ด้านการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณหรือคณิตศาสตร์ ร่วมถึงบุคคลที่มีได้รับบาดเจ็บหรือกระทบกระเทือนระบบประสาทส่วนกลาง (Brain injury) ทำให้ไม่สามารถเรียนรู้ในด้านที่บกพร่องได้ ทั่งมีระดับสติปัญญาปกติ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552, 2552)

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

1. ปรับหรือเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสม ใช้เทคนิคการเรียนการสอน เช่น
   - สอนแบบร่วมคิดร่วมทำ (Cooperative learning)
   - สอนแบบเพื่อนช่วยสอน (Peer tutoring)
   - สอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy system)
   - สอนเสริม (Remedial teaching) จัดชั้นเรียนพิเศษให้ผู้เรียนที่มีปัญหาคล้ายๆ กัน หรือเรียนตัวต่อตัว โดยอาจจัดเป็นห้องสอนเสริม (Resource room)
2. ปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น แสงไฟที่พอเพียง ให้นักศึกษาได้นั่งใกล้กระดาน
3. แก้อาการสมาธิสั้น / ADHD ที่มีร่วมด้วย
4. รักษาปัญหาทางอารมณ์ที่เกิดร่วมด้วย เช่นโรคซึมเศร้า วิตกกังวล
5. ส่งเสริมให้เกิดความนับถือตนเอง (Self esteem)
6. ส่งเสริมความสัมพันธ์ในครองครัว ครอบครัวนักศึกษากลุ่มนี้มักมีภาวะเครียด ควรให้การศึกษาพ่อแม่/ ผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมถึงการเปลี่ยนทัศนคติเป็นการช่วยเหลือที่ถูกทาง (ดุสิตา ทินมาลา, 2553)

6. บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องในการเปล่งเสียง เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็วและจังหวะการพูดผิดปกติ หรือบุคคลที่มีความบกพร่อง ในเรื่องความเข้าใจหรือการใช้ภาษาพูด การเขียนหรือระบบสัญลักษณ์อื่นที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งอาจเกี่ยวกับรูปแบบ เนื้อหาและหน้าที่ของภาษา ร่วมถึงการพูดติดอ่าง มีความบกพร่องในการเปล่งเสียงโดยใช้อวัยวะที่เกี่ยวข้อง (ริมฝีปาก ลิ้น เพดาน) ทำให้มีความบกพร่องในการออกเสียงพูด (เช่น เสียงผิดปกติ อัตราความเร็ว/ จังหวะการพูดผิดปกติ)

ซึ่งความบกพร่องส่งผลกระทบต่อการเรียน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552, 2552)

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา

บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษามีความจำเป็นพิเศษทางการศึกษาที่จำเป็นจะต้องได้รับการฝึกดังนี้

1. ฝึกการสื่อสารเพื่อบอกความต้องการ
2. ฝึกการเข้าใจคำพูด การสนทนา
3. ฝึกการบริหารกล้ามเนื้อและพัฒนาอวัยวะที่ใช้ในการพูดเช่น เป่าลิ้น นวดลิ้น นวดปาก กระพุ้งแก้ม
4. ฝึกการหายใจเพื่อใช้เปล่งเสียงและควบคุมจังหวะในการพูด
5. ฝึกการสื่อสารทางอื่น เช่น การใช้ภาพสื่อสาร
6. ฝึกแก้ไขเสียงพูด พยัญชนะ วรรณยุกต์ ให้ชัดเจนรวมถึงความสัมพันธ์ในการพูด (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2553)

7. บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์

บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ ได้แก่ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติเป็นอย่างมาก และเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิตใจหรือสมองในส่วนการรับรู้อารมณ์และความคิด ทำให้ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในสภาวะปกติได้ จึงแสดงออกทางอารมณ์ในทางลบอย่างรุนแรง หรืออาจเป็นอาการของการเป็นโรคจิต โรคประสาท โรคจิตเภท โรคซึมเศร้า โรคสมองเสื่อม เมื่อเกิดความเครียดจะแสดงอาการวิตกกังวลสูง มีความก้าวร้าว ทำร้าย ตนเองหรือผู้อื่น หรือในทางตรงกันข้าม มีอาการเชื่องซึม เฉยมักไม่รับรู่ต่อการที่จะสื่อสารกับผู้อื่น แยกตัวอยู่ตามลำพัง ส่งผลต่อการปฏิบัติตนและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552, 2552)

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์

1. ความรัก ความเข้าใจ และการดูแลเอาใจใส่จากคนรอบข้าง
2. การปรับสภาพจิตใจหรือพฤติกรรม การให้คำปรึกษา และครอบครัวบำบัดโดยนักจิตวิทยา
3. การให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ การรักษาด้วยยา โดยจิตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

8. บุคคลออทิสติก

บุคคลออทิสติก ได้แก่ บุคคลที่มีความผิดปกติของระบบการทำงานของสมองบางส่วนซึ่งส่งผลต่อความบกพร่องทางพัฒนาการด้านภาษา ด้านสังคมและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีข้อจำกัดด้านพฤติกรรมหรือมีความสนใจจำกัดเฉพาะเรื่องในด้านใดด้านหนึ่ง ส่งผลต่อพัฒนาการล่าช้า ทางด้านสังคม การสื่อ

ความหมายและจินตนาการ แสดงออกให้เห็นได้โดยมีพฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากบุคคลในวัยเดียวกัน เช่น การแยกตัวอยู่โดยลำพัง อยู่ในโลกของตัวเอง ทำให้ขาดการรับรู้จนไม่สามารถเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเหมือนบุคคลทั่วไปในวัยเดียวกัน ไม่สามารถสื่อความหมายหรือเข้าใจในระยะแรก มักพูดภาษาของตนเองที่ผู้อื่นฟังไม่เข้าใจ ไม่เข้าใจคำสั่งง่ายๆ เล่นกับผู้อื่นไม่เป็น เล่นของเล่นไม่เป็น ไม่เข้าใจบทบาทสมมติเนื่องจากขาดจินตนาการและมีพฤติกรรมบางอย่างซ้ำๆ ทั้งการกระทำและความคิด (เพ็ญแข ลิ้มศิลา, 2541)

ความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลออทิสติก

1. การมีความยืดหยุ่น มีเจตคติที่ดี
2. การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม
3. การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล และตามระดับความสามารถของนักศึกษา
4. การสอนโดยใช้หลัก 3 R (Repetition Relaxation Routine)
5. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis)
6. การจัดสภาพแวดล้อม (Classroom environment)

9. บุคคลพิการซ้อน

บุคคลพิการซ้อน ได้แก่ บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคลเดียวกัน บุคคลทีมีความบกพร่องระดับรุนแรงหรือมีความบกพร่องทางอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมากกว่า 1 อย่างในบุคคลเดียวกัน เช่น ผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและสูญเสียการได้ยิน ผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและพกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือรอบด้านเป็นเป็นไปอย่างต่อเนื่องในด้านกิจกรรมหลักในการดำรงชีวิต เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมและมีคุณภาพชีวิตที่ดีเช่นเดียวกับบุคคลอื่นๆ ทั่วไป (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552, 2552)

ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศของคนพิการ

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดหากเทียบกับอดีต จนทำให้ทุกช่วงเวลาหนึ่งของวัน เรามักจะถูกดึงเข้าสู่ตัวตนอีกโลกบนพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งเป็นโลกที่ไร้พรมแดนได้อย่างง่ายดาย แต่ในขณะเดียวกันยังมีคนกลุ่มเปราะบางที่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงและสัมผัสการมีอยู่ของโลกออนไลน์ หรือได้รับโอกาสเข้าถึงโลกออนไลน์เพียงบางส่วน นั่นคือกลุ่มคนพิการและนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เนื่องด้วยข้อจำกัดหลายปัจจัย ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ หรือปัจจัยทางพื้นที่อาศัย โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการและนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มักเผชิญปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ที่ซับซ้อนมากกว่าคนกลุ่มอื่น ๆ เนื่องด้วยข้อจำกัดทางกายภาพ การมีร่างกายที่อาจเป็นอุปสรรคในการใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัล จึงต้องอาศัยการเรียนรู้และปรับตัวอย่างมาก ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น

และมีประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต ตัวอย่างปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในมิติของคนกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและคนพิการ, 2556)

1. ปัจจัยด้านข้อจำกัดทางกายภาพส่วนบุคคล

เป็นที่รู้โดยทั่วกันว่าคนพิการคือบุคคลที่มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตประจำวัน อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว สติปัญญา การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ หรือการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งความพิการเหล่านี้ส่งผลให้คนพิการมักถูกมองข้ามจากการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ หรือถูกกีดกันจากการรับรู้เรื่องราวข่าวสาร การใช้งานแพลตฟอร์ม ดิจิทัลที่จำเป็นต่อชีวิต ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน มีส่วนช่วยในการลดข้อจำกัดทางกายภาพดังกล่าว คือการส่งเสริมการใช้ Assistive Technology (AT) หรือเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่ในอุปกรณ์ Smart Device รวมถึงการพัฒนาแอปพลิเคชันที่ช่วยเสริมการใช้งานร่วมด้วย เพื่อเข้ามาช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลให้กลุ่มคนพิการ เช่น การใช้ Screen Reader ช่วยอ่านออกเสียงเนื้อหาที่ปรากฏบนหน้าจอ การใช้ Text-to-Speech หรือ Speech-to-Text ที่ช่วยแปลงข้อความกับเสียงพูดให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของผู้ใช้งาน เช่น ผู้บกพร่องทางการได้ยินที่จำเป็นต้องเปลี่ยนเนื้อหาประเภทเสียงเป็นตัวอักษร หรือผู้พิการทางสายตา ที่ใช้การฟังเสียงแทนการอ่านข้อความเป็นตัวอักษร นอกเหนือจากการส่งเสริมการใช้งาน AT แล้ว ควรส่งเสริมให้ภาคส่วนอื่นในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเผยแพร่เนื้อหาที่จำเป็นในลักษณะของ Web Content Accessibility ที่สามารถใช้ซอฟต์แวร์ AT ร่วมด้วย ทางออกนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลให้คนพิการ แต่เป็นทางออกที่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นประโยชน์ให้คนทุกกลุ่ม และส่งเสริมให้เกิด Digital Inclusive ในสังคมที่ทุกคนได้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเสมอภาค

2. ปัจจัยด้านการศึกษาและทักษะทางภาษา

ความรู้ทั่วไป ระดับการศึกษา และความรู้เกี่ยวกับภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านดิจิทัล กล่าวคือแม้กลุ่มเปราะบางได้รับการสนับสนุนหรือมีความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ Smart Device แต่ขาดความรู้การศึกษาด้านวิธีการใช้งานและขาดความเข้าใจในภาษาอังกฤษ ก็จะส่งผลให้ขาดทักษะการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ในโลกออนไลน์อย่างกว้างขวาง และขาดโอกาสที่จะต่อยอดไปสู่การพัฒนาศักยภาพให้เกิดกระบวนการสร้างงานสร้างอาชีพในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

3. ปัจจัยด้านสถานะเศรษฐกิจและสังคม

ปัจจัยด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมถือเป็นปัจจัยที่สามารถสะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลได้อย่างชัดเจน เนื่องจากมีความสัมพันธ์โดยตรงกับฐานะทางการเงินและรายได้ ชุมชน พื้นที่อาศัย รวมถึงกลุ่มสังคมของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน สำหรับคนพิการนั้น ได้มีกฎกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในปี พ.ศ.2554 สำหรับคนพิการ ภายใต้มาตรา 20 (6) แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ที่บัญญัติให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสาร สำหรับคนพิการทุกประเภท ผ่านกลไกในการลงทะเบียนยืมอุปกรณ์จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สดช.) ได้มีการปรับปรุง (ร่าง) กฎกระทรวงดังกล่าว โดยใช้กลไกของการสนับสนุนเงินช่วยเหลือ (Grants) และการสนับสนุนคูปอง (Coupon) ให้คนพิการในการเข้าถึงอุปกรณ์ดิจิทัลแทนรูปแบบการยืมอุปกรณ์ เพื่อให้เหมาะสมกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว รวมถึงการให้นิยามของเทคโนโลยีดิจิทัล แทนที่คำว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้กำหนดไว้ใน การสร้างสังคมคุณภาพที่ทั่วถึงเท่าเทียมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล กลไกภาครัฐนี้จึงเป็นส่วนช่วยลดปัจจัยทางเศรษฐกิจและความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในการเข้าถึงและครอบครองอุปกรณ์ดิจิทัลของคนพิการได้เป็นอย่างดีรวมถึง

-อุปกรณ์เครื่องใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมต่างๆ และ อุปกรณ์เสริมที่จัดซื้อโดยหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงาน เอกชนที่ให้บริการสาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการสื่อสารสาธารณะระบบการส่งกระจายเสียง รวมถึงวิทยุชุมชน เนื้อหาวีดีทัศน์ และระบบแพร่ภาพ โทรทัศน์ระบบโทรคมนาคมรวมถึงบริการโทรศัพท์อินเทอร์เน็ต รวมถึงเว็บไซต์ เนื้อหาสื่อประสม (Multimedia content) การใช้โทรศัพท์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โปรแกรมการสร้างเว็บไซต์ (web Site)

- อุปกรณ์การสื่อสาร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ อุปกรณ์ การสื่อสารเคลื่อนที่ เครื่องบริการทำรายการอัตโนมัติ (Interactive transaction machines: ITM) เช่น เครื่องฝาก - ถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) การให้บริการทั้งหลาย ที่ผ่านระบบข้อมูลข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์สื่อการเรียน การสอน รวมถึงตำราเรียน/คู่มือครู การเรียนการสอน ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning) การใช้ล่าม ภาษามือ ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารด้วยภาษาแม่ ของแต่ละบุคคล เช่น ภาษาไทย ทั้งนี้รวมถึงภาษาของ ชนเผ่าที่ไม่มีภาษาเขียน

- สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดโดยอาศัยวิธีการทั้งหมดที่มีอยู่ เช่น โปรแกรมการอ่านจอภาพ (screen reader) สื่ออักษรเบรลล์/วิธีการเสริม ทางเลือกอื่น (augmentative and alternative methods) เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในอนาคตเพื่อประโยชน์สาธารณะ ผู้พัฒนา ICT ต้องให้หลักประกันว่าผลิตภัณฑ์และบริการ นั้นๆ สามารถใช้งานร่วมกับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความ สะดวก (assistive technology) สำหรับคนพิการได้ มิฉะนั้นคนพิการจะถูกกีดกันจากภาษาและการสื่อสารของสังคมยุคใหม่ซึ่งมีความจำเป็นในชีวิตประจำวัน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและคนพิการ, 2556)

การจัดการศึกษาสำหรับสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นแนวทางสำคัญที่จะต้องมีการจัดให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้ ดังนั้น ผลการจัดการศึกษาที่ดีสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจึง ต้องควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของนักศึกษาแต่ละคน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ หน่วยงานสำคัญทั้งภาครัฐ และเอกชน จึงได้มีการประสานงาน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และความปกติสุข แก่นักศึกษาพิการ ซึ่งจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการมีหลักการ และความมุ่งหมาย ดังนี้

แนวทางการจัดการศึกษา

1. มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาพิการให้สามารถ พึ่งตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ สร้างประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
2. มุ่งจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาพิการให้เป็นคนมี คุณธรรม คุณภาพ มีความสมบูรณ์รอบด้านทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
3. มุ่งขยายโอกาสทางการศึกษาแก่นักศึกษาพิการทุกระดับ ทั้งในระบบ นอกระบบ รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. จัดรูปแบบการศึกษาให้นักศึกษาพิการทุกคนสามารถ เข้าเรียนได้โดยสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการ ของนักศึกษาพิการแต่ละคน (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2550)

สื่อการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

นักศึกษามีความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ จำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษารูปแบบพิเศษตลอดจนสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อเสริมการ เรียนรู้ รูปแบบต่างๆ ที่ช่วยทดแทนความบกพร่องของความพิการแต่ละประเภทอย่างเหมาะสมและตรงกับสภาพความต้องการได้อย่างแท้จริง ปัจจุบันสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ยังขาดแคลนสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่เหมาะสมและมีคุณภาพที่ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพิการ ได้พัฒนาการเรียนรู้ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาพิการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะด้วยสื่อเหล่านี้จะสามารถช่วยให้คนพิการมีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้มากขึ้น แต่ด้วยข้อจำกัดสำคัญนี้ส่งผลให้นักศึกษา ไม่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ได้ทัดเทียมกับบุคคลทั่วไป ตลอดจนไม่ทันต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้จึงมีการสืบเนื่องจากนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นเล็งความสำคัญของสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการ และได้มอบหมายศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีความรู้ความชำนาญด้านการผลิตและเผยแพร่สื่อ การศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้เป็นหน่วยงานหลักผลิตและ เผยแพร่สื่อการศึกษารูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมการเรียน การสอน

ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย สำหรับผู้พิการทุกประเภท อย่างเหมาะสม และมีคุณภาพ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา จึงจัดตั้งส่วนส่งเสริมการผลิตสื่อการศึกษาเพื่อคนพิการขึ้นเป็นการภายใน และมอบให้สถาบันสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ เร่งพัฒนาผลิตและเผยแพร่สื่อการศึกษารูปแบบต่างๆ สำหรับคนพิการทุกประเภท ตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา (พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2550)

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการศึกษาเพื่อนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

สภาพแวดล้อม ห้องเรียน เหมือนคนปกติทั่วไป เพื่อให้นักศึกษาเกิดความเคยชินและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกและคนปกติได้ แต่ควรเพิ่มในส่วน ของอุปกรณ์และเครื่องมือด้านกายภาพ (อนุชา แพ่งเกษร, ณตา ทับทิมจรูญ และวุฒิ คงรักษา, 2553) ดังนี้

- ที่จอดรถและทางเดินเชื่อม: ควรมีพนักงานรักษา ความปลอดภัย บริเวณทางแยกมีพื้นผิวต่างสัมผัสและจัดสิ่งกีดขวางบนทางเดินให้อยู่ในแนวเดียวกันเพื่อความ ปลอดภัยสำหรับนักศึกษาพิการ

- ลิฟต์: มีป้ายแสดงทิศทางตำแหน่งหรือหมายเลขชั้น และสัญลักษณ์ผู้พิการ ลิฟต์ต้องสามารถขึ้นลงได้ทุกชั้น และมีขนาดรวมถึงอุปกรณ์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ ผู้พิการอย่างครบถ้วน

- ห้องส้วม: การติดตั้ง โถส้วม อ่างล้างมือ และ สายฉีดชำระ ตามมาตรฐานสำหรับหรับผู้พิการ สิ่งที่ไม่ค่อยพบเห็นตามสถาบันทั่วไป คือ จัดให้มีที่ถ่ายปัสสาวะ ที่มีระดับเสมอพื้นอย่างน้อย 1 ที่ และมีพื้นผิวต่างสัมผัส สำหรับผู้พิการ ภายในห้องส้วมชาย

- พื้นผิวต่างสัมผัส: ตามบริเวณดังต่อไปนี้ ทางขึ้น และทางลงของทางลาดหรือบันไดที่พื้นที่ด้านหน้าและด้านหลังประตูเข้าอาคารที่มีความแตกต่างทั้งสี และวัสดุ

- ที่จอดรถ: มีสัญลักษณ์รูปผู้พิการที่พื้น และป้าย ติดสูงจากพื้น 2 เมตร และจำนวนที่จอดรถสำหรับผู้พิการ ตามกระทรวงกำหนด

- ทางลาดและราวจับ: มีความยาวโดยรวมไม่เกิน 6 เมตร กว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร ในกรณีที่มีความยาวเกิน 6 เมตร ต้องมีพื้นที่พักไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร มีราวจับที่อยู่ในสภาพดีเชื่อมต่อเสมอกับพื้นดินปลาย ราวจับยื่นจากจุดสิ้นสุดและเริ่มต้น 30 เซนติเมตร และเป็นปลายมน

- บันได: ความกว้างไม่น้อยกว่า 150 เซนติเมตร มีชานพักทุกระยะในแนวดิ่งไม่เกิน 2 เมตร มีราวจับทั้ง 2 ข้าง ลูกตั้งไม่เกิน 15 เซนติเมตรและไม่มีช่องเปิด พื้นผิววัสดุไม่ลื่น มีป้ายแสดงทิศทาง ตำแหน่งหมายเลขชั้น

นอกจากประเด็นที่กล่าวมาแล้วยังมีประเด็นที่นำมา พิจารณาประกอบการออกแบบอาคารเรียน ได้แก่ ป้าย สัญลักษณ์และทางเดินเชื่อม ประตู พื้น ทางลาด ราวจับ ป้ายสัญลักษณ์ รวมไปถึง จิตวิทยาเรื่องของสีที่มีต่อ ผู้พิการ วัสดุที่เหมาะสมต่อผู้พิการ และสิ่งอำนวยความ สะดวกสำหรับหรับผู้พิการในด้านอื่นๆ

ศึกษาลักษณะการจัดวางแผนผังเพื่อให้ผู้พิการ ใช้ได้จริง และเกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ ระยะทางเดิน ระยะการหมุนของ Wheel chair การจัดโต๊ะเรียน สำหรับนักศึกษาพิการทางการได้ยินต้องจัดเป็นแบบครึ่งวงกลม เพื่อสามารถมองผู้สอนได้อย่างชัดเจนเฟอร์นิเจอร์ที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ ที่ได้จากระยะการก้มเงย ระยะความสูงของที่นั่ง ระยะการเอื้อมถึงของผู้พิการ เหล่านี้ นำไปสู่การออกแบบสำหรับผู้พิการ ได้แก่ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามา ทำให้พบข้อบกพร่องที่ยังขาดในสถานศึกษาสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในหลายด้านทั้งในแง่ของการจัดการศึกษาที่เอื้ออำนวย สำหรับนักศึกษาในขณะเรียน และหลังจากที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ต่อประเด็นนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้นักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีส่วนร่วม เน้นการอยู่ร่วมกันและการปรับตัวเข้ากับสังคมทั้งภายในและภายนอกสถาบันการศึกษา

2. จัดหลักสูตรการศึกษาให้มีเนื้อหาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เนื่องจากนักศึกษาจะมีปัญหาเรื่องของการสื่อสาร หรือ ข้อจำกัดด้านร่างกายต่างๆ หลักสูตรอาจเปลี่ยนหรือปรับวิธีวัดผลการศึกษาของ นักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

3. จัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ได้แก่ การเตรียมผู้ช่วยสอนที่เรียนรู้เรื่องการใช้ภาษามือ และ มีการอบรมสาขาการศึกษาพิเศษ โดยมีผู้ช่วยสอน 1 คน / นักศึกษาผู้พิการทางการได้ยิน 1 คน

4. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน มหาวิทยาลัย ควรให้ความช่วยเหลือในเรื่องทุน เนื่องจากนักศึกษาพิการ ด้านร่างกายค่อนข้างใช้ทุนทรัพย์สูงเพราะอุปกรณ์ราคาค่อนข้างแพง โดยทั่วไปนักศึกษาจะมีฐานะยากจน แต่มีความมุ่งมั่น และมีความตั้งใจที่จะศึกษาเล่าเรียน

5. การนำหลักการออกแบบ Universal Design ซึ่งเป็นแนวคิดเรื่องการออกแบบสิ่งแวดล้อมการสร้างสถานที่และสิ่งของต่างๆ เพื่อให้ทุกคนที่อยู่ในสังคมสามารถใช้ประโยชน์และเท่าเทียมกันโดยไม่ต้องมีการออกแบบดัดแปลงพิเศษหรือเฉพาะเจาะจงเพื่อบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดโดยเฉพาะ แต่ทุกคนในสังคมสามารถใช้ร่วมกันได้ เช่น การจัดให้มีทางลาด ขึ้นลงทางเท้าและอาคารสถานที่สาธารณะต่างๆ ให้กับนักศึกษาพิการที่ใช้รถเข็นหรือบล็อกพื้นนำทางเดินสำหรับนักศึกษาที่พิการทางสายตา ทั้งนี้ก็เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตทำกิจกรรมภายนอกบ้านได้โดยสะดวกและปลอดภัย

บทสรุป

การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มิใช่เรื่องใหม่สำหรับสังคมไทยและวงการอุดมศึกษาไทย โดยการจัดการศึกษาเพื่อเอื้อต่อนักศึกษาพิการนี้ควรคำนึงถึง ศักยภาพ

ของนักศึกษาเป็นหลัก ซึ่งตามแผนพัฒนาฯ ที่กล่าวว่าคนที่อยากเรียนทุกคนต้องได้เรียนนั้น ไม่สามารถกระทำได้ทั้งหมด เนื่องจากผู้พิการมีข้อจำกัด ที่แตกต่างกันไป อนึ่ง สำหรับผู้พิการที่มีศักยภาพที่ สามารถเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติที่กำหนดเป็นนโยบายรัฐและสนองตอบนโยบายในระดับจังหวัด กระทั่งดำเนินการในสถาบันการศึกษา ซึ่งควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อไม่ให้ผู้พิการเหล่านั้นเป็นภาระ ประกอบกับผู้พิการเองก็ไม่ต้องการให้บุคคลอื่นๆ รอบข้างมาสงสารหรือเห็นใจ การจัดเตรียมหลักสูตร การวัดประเมินผลการเรียนรู้ สำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ อาจปรับเพื่อให้สอดคล้องกับนักศึกษาพิการแต่ละประเภทด้วย ในการปฏิบัติงานกับนักศึกษาพิการที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่หนึ่งของคณาจารย์ นักศึกษาทั่วไปและบุคคลากรต่างๆ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการและสนับสนุนนักศึกษาพิการระดับอุดมศึกษา (DSS Center) ของมหาวิทยาลัย ดังนั้น การที่ทุกคนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทลักษณะความพิการและการปฏิบัติงานร่วมกับนักศึกษาพิการเหล่านี้ โดยละเอียดจะทำให้สามารถทำงานร่วมกับนักศึกษาพิการได้อย่างมีคุณภาพ การให้การช่วยเหลือบุคคลกลุ่มนี้ให้ได้รับความสำเร็จในการศึกษา สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิต เลี้ยงครอบครัว ดำรงชีวิตอย่างอิสระอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ เป็นการปฏิบัติงานที่มีคุณค่า เพราะเป็นการเปิดโอกาสแก่นักศึกษาที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้แสดงศักยภาพ และความสามารถออกมาให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้ เข้าใจ และพร้อมที่จะช่วยกันสนับสนุนให้สามารถดำเนินชีวิตที่มีคุณประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและคนพิการ. (2556). *คู่มือการออกแบบสภาพแวดล้อมสำหรับคนพิการและคนทุกวัย.* (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567). จาก http://web1.dep.go.th/?q=th/services

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). *รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย.*(2564). กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและคนพิการ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567). จาก https://healthserv.net/healthupdate/13140

กองส่งเสริมและพัฒนากำลังคน. (2566). *คู่มือการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

กาญจนา สุทธิเนียม. (2558). *การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

เกยูร วงศ์ก้อม. (2548). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ.* กรุงเทพฯ: เพทายการพิมพ์.

จุฬาพัฒน์ ช่างเกตุ. (2560). *กฎหมายสิทธิสำหรับคนพิการ*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ชนิศา อภิชาตบุตร.(2553). “นโนบายการจัดการศึกษาพิเศษและสิทธิหน้าที่ของคนพิการ” ใน *ชุดการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษในโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบตามแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ดุสิตา ทินมาลา. (2553). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552. (2552, 8 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 80 ง. หน้า 1-13.

แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติฉบับที่ 4. (2555-2559). คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 4 เมษายน 2567). จากhttp://web1.dep.go.th/sites/default/files/files/law/.

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2556. (17 พฤษภาคม 2556). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 ตอนที่ 42 ก. หน้า 1-3.

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2551. (2551, 5 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 25 ตอนที่ 28 ก. หน้า 3.

เพ็ญแข ลิ้มศิลา. (2541). *รวมเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ “ออทิสซึม”*. กรุงเทพฯ: ช.แสงงามการพิมพ์.

วัชรา ริ้วไพบูลย์ และคณะ. (2553). *ประสบการณ์การทำงานสร้างเสริมสุขภาพคนพิการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, กระทรวงสาธารณสุข.

ศิริวัฒน์ สุขทวีสุข. (2557). *การจัดการศึกษาเด็กพิเศษ: แนวทางการจัดการสถานศึกษาเพื่อผู้เรียนตามพื้นที่พิเศษ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในมิติของคนพิการและผู้สูงอายุในไทย*. (ออนไลน์) (อ้างเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2557). จาก https://www.onde.go.th/view/1/รายละเอียดข่าว/ข่าวสดช./2019/TH-TH

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2552). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2553). *คู่มือตรวจประเมินและวินิจฉัยความพิการตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักบริหารการศึกษาพิเศษ. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2547). *เรื่องเกียรติคุณของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านคนพิการ เล่ม 3 คนพิการ: ชีวิตกำหนดได้.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

อนุชา แพ่งเกษร ณตา ทับทิมจรูญ และวุฒิคงรักษา. (2553). *การออกแบบสภาพแวดล้อมภายในสภาบันการศึกษาด้านศิลปะและการออกแบบเพื่อคนพิการ.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Hallahan, P.D.& Kauffman, T.M. (2006). E*xceptional learners: Introduction to special education.* (10th ed.). Boston: Allyn and Bacon, Inc.